

DIE CHRISTOLOGIE VAN DIE *PSALTER* BINNE DIE KONTEKS VAN DIE KONINGSPSALMS?

‘N PRAKTIESE TOESPITSING OP PSALMS 45 EN 110.

deur

Joseph Jacobus de Bruyn

Doktorale proefskrif
voorgelê as ‘n gedeeltelike
vervulling van die graad

Philosophiae Doctor

in die Departement Ou-Testamentiese Wetenskap,

Fakulteit Teologie

aan die

Universiteit van Pretoria

Onder leiding van
Prof. dr. Dirk J Human

April 2009

Psalm 89:21-30:

*“Ek het my dienskneg Dawid gesoek. Met heilige olie het Ek hom gesalf.
Met my hand sal Ek hom ondersteun, met my arm sal Ek hom sterk maak.
Vyande sal hom nie te na kom nie, goddeloses sal hom nie verdruk nie.
Ek sal sy vyande voor hom verpletter en sy haters verslaan.
My trou en liefde sal met hom wees en deur my Naam sal hy oorwin.
Ek sal sy mag uitbrei tot by die see en tot by die riviere.
Hy sal vir My sê: ‘U is my Vader, my God, die rots van my redding.’
Ek sal hom my eersgeborene maak, die magtigste koning op die aarde.
Ek sal vir altyd aan hom trou betoon; my verbond met hom vas laat staan.
Ek het ’n opvolger vir altyd bepaal; sy troon sal wees sonder einde,
solank as wat die hemel bestaan.”*

DANKBETUIGINGS

Ma, Pa, Carolina, Wicus en al die familie, baie dankie vir al julle gebede en ondersteuning.

Aan my vriende Pieter Krige en Sarel Roets: Wanneer ek moedeloos was, was julle daar om my moed in te praat. Dankie, daarvoor.

Aan wyle Prof. Pikkie Robbertze: Prof, dankie vir die liefde wat u by my gekweek het vir die Ou Testament.

'n Spesiale woord van waardering aan Prof. Dirk Human: Dankie, vir al Prof se geduld en al die wysheide en kennis wat ek by Prof kon leer.

OPSOMMING

By die interpretasie van tekste moet die historiese en kultiese *Sitze im Leben* waarbinne hierdie tekste ontstaan en oorgelewer is in aggeneem word. Ou-Testamentiese tekste het elkeen 'n selfstandige betekenis wat nie van ander tekste afhanklik is om betekenis te kry nie. Hiervolgens handel die sogenaamde *Koningspsalms* (ook genoem *messiaanse psalms*) soos Psalm 45 en Psalm 110 inhoudelik oor 'n Judese koning.

Elke Dawidiese koning het as *seun van God* oor die volk Israel regeer. Hy was die verteenwoordiger van God se regering. Sy taak was om *reg en geregtigheid* te handhaaf. Elke koning was 'n tipe verlossersfiguur. Deur die koning en die oorloë wat hy gevoer het, het Jahwe verlossing van hulle vyande, aan sy volk geskenk. As teken van sy gesag en sy besondere taak wat die koning van Jahwe ontvang het, is die Dawidiese koning met olie gesalf. Dit het van hom God se *messias* gemaak. In ooreenstemming met hulle Jebusitiese voorgangers was elke Dawidiese koning 'n priester net soos Melgisedek, die koning van Salem. In hierdie Dawidiese dinastie van messiaanse priester-konings, was Israel se hoop gesetel.

Die Ou Testament gee 'n unieke betekenis aan die begrip *messias*. Hiervolgens is die sentrale figuur in Psalm 45 en 110 die aardse koning van Juda wat optree as Jahwe se messias. Met die Babiloniese ballingskap is die Dawidiese messias-dinastie verbreek. Nou is die messias-begrip na die toekoms geprojekteer sodat die verwagting van 'n *komende messias* begin ontwikkel het. Die unieke betekenis wat die Ou Testament aan die messias-begrip gee, is op sy beurt deur die Nuwe Testament geherinterpreteer sodat dit op Jesus Christus dui. Daarom dat die Hebreërskrywer Psalms 45 en 110 herinterpreteer met betrekking tot Jesus Christus.

Die Nuwe Testament is dus nie 'n sleutel tot die verstaan van Ou-Testamentiese tekste nie.

SUMMARY

When texts are being interpreted, it is necessary to do so within their historic and cultic *Sitze im Leben* where they have originated and have been transmitted. Old Testament texts have their own unique meanings. Therefore it is not necessary to use other texts to give meaning to a specific text. According to this, the royal psalms such as Psalm 45 and Psalm 110 have a Judean king as its contents. The royal psalms are also *messianic* psalms.

Every Davidic king ruled over his people as the *son of God*. He was the representative of God's rule. His task was to uphold *justice* and *righteousness*. Every king was a type of redeemer. To his people God gave redemption from their enemies by the king and the holy wars he waged. As a sign of his authority and the fact that God chose him for a specific task, every Davidic king was anointed with oil. This made him the *messiah of God*. In co-ordinance with his Jebusite predecessors, every Davidic king also was a priest just as Melchizedek, the king of Salem, was. Upon this Davidic dynasty of messianic priest-kings, Israel's hope as a nation rested.

The Old Testament gives a unique significance to the concept of *messiah*. In this significant context the central figure in Psalms 45 and 110 is the earthly king of Judea. As king, he is the messiah of Jahwe. With the Babylonian exile, the Davidic messiah-dynasty was ended. Now the concept of the messiah was futurised in such a way that the anticipation of a *coming messiah* was developed. In its turn the New Testament reinterprets the unique significance that the Old Testament gives to the concept of messiah as being fulfilled in Jesus Christ. This is why the writer of Hebrews reinterprets Psalm 45 and 110 as being fulfilled in Jesus Christ.

The New Testament is therefore not the key to the interpretation of the Old Testament.

SLEUTELBEGRIPE

1. Hermeneutiese model
2. מָשִׁיחַ
3. Messias-koning
4. Seun van God
5. Sion
6. Sionsteologie
7. Toekomsverwagting
8. *Koningspsalm*
9. Messiaanse Psalm
10. Kultiese rituele
11. Priester-koning
12. Jerusalem
13. Melgisedek
14. Huwelikpsalm

INHOUDSOPGAWE

AFKORTINGS.....	7
HOOFSTUK 1	8
INLEIDING	8
1.1 Inleiding	8
1.2 Hermeneutiese uitgangspunte	11
1.3 Probleemstelling	19
1.4 Doelstelling	24
1.5 Metodologie	25
1.6 Hipotese	32
1.7 Ortografie en hoofstukindeling	33
1.7.1 Ortografie.....	33
1.7.2 Hoofstukindeling	33
1.8 Terminologie.....	34
HOOFSTUK 2	37
DIE SALWINGSGEBRUIK EN DIE <i>PSALTER</i> – ‘N LITERATUUROORSIG.	37
2.1 Inleiding.....	37
2.2 Salwing in die Ou Nabye Ooste.....	37
2.3 מְשֻׁלָּה (<i>gesalfde</i>)	40
2.4 Verskeidenheid van betekenismoontlikhede vir מֶלֶךְ.....	41

2.5 Oorsig oor Jesaja 61:1 en Daniël 9:25-26	44
2.5.1 Jesaja 61:1	44
2.5.2 Daniël 9:25 - 26	45
2.6 Samevatting	47
2.7 Breë oorsig oor die <i>Psalter</i>	47
2.7.1 Ontstaan en doel van die <i>Psalter</i>	47
2.7.2 Hermeneutiese benaderings.....	49
2.7.3 Psalms buite Israel.....	54
2.7.4 Psalms en kultus.....	55
2.7.5 Psalms en hul opskrifte.....	58
2.7.6 Voltooiing van die <i>Psalter</i>	59
2.7.7 Indeling van die <i>Psalter</i>	61
2.7.8 Opgebou uit verskillende kleiner bundels	64
2.7.9 Outeurs en redaksionele verwerking.....	66
2.7.10 Die <i>Koningspsalms</i>	68
2.7.11 Strategiese plasing van <i>Koningspsalms</i>	70
2.6.12 Samevatting.....	79
2.8 Sintese	80
HOOFSTUK 3	83
<i>WIRKUNGSGESCHICHTE</i> EN ONTWIKKELING VAN DIE MESSIAS-BEGRIP	83
3.1 Inleiding	83
3.2 Teologiese ontwikkeling van die <i>messias</i> – begrip	84
3.2.1 Jahwe kies mense as sy verteenwoordigers.....	84
3.2.2 Behoefte aan ‘n verlosser	88
3.2.3 Jahwe se direkte en indirekte optrede	89
3.2.3.1 Direkte optrede van Jahwe	89
3.2.3.2 Indirekte optrede van Jahwe.....	92
3.2.4 God se optrede deur die hoëpriester	95
3.2.5 God se optrede deur die messias-koning	99

3.2.6	Sionsteologie en die <i>Koningspsalms</i>	106
3.2.7	Invloed van Jerusalem se inname op Israel se koningsideologie	112
3.2.8	Kultiese rituele	117
3.2.9	Koning en kultus	121
3.2.10	Messiaanse titels van die koning	129
3.2.11	Toekomsverwagting in die Ou Testament.....	130
3.2.11.1	Inleiding	130
3.2.11.2	Invloed van Babiloniese ballingskap	132
3.2.11.3	Verbintenis met sondevergifnis	136
3.2.12	<i>Tussen-testamentêre-tydperk</i> (Tweede-Tempel-Periode)	138
3.2.12.1	Inleiding	138
3.2.12.2	Toekoms-geprojekteerde <i>Koningspsalms</i>	140
3.2.12.3	Demokratisering van die <i>Koningspsalms</i>	143
3.2.12.4	'n Twee-stroom ontwikkeling in Israel se toekomsverwagting.....	143
3.2.12.5	Daniël as apokaliptiese geskrif	145
3.2.12.6	Tydperk van Makkabese opstand (168-165v.C.)	153
3.2.12.7	Qumran.....	154
3.2.12.8	Septuagint en die Griekssprekende Jode	157
3.2.12.9	Jode in Egipte	159
3.3	Legitimasie van die koning.....	161
3.4	Messiaanse banket.....	165
3.5	'n Koninklike verbond	167
3.6	Sintese.....	168
HOOFSTUK 4	171
PSALM 45, LIED VIR 'N KONINKLIKE HUWELIK	171
4.1	Inleiding.....	171
4.2	Teks en vertaling	173
4.2.1	Inleiding	173

4.2.2	Hebreeuse teks en struktuur-analise	175
4.2.3	Vertaling.....	177
4.2.4	Samestelling en kohesie	180
4.3	<i>Gattung</i> en <i>Sitz im Leben</i>	184
4.4	Detail-analise	186
4.4.1	Inleiding	186
4.4.2	Inleiding en opskrif (vers 1).....	187
4.4.3	Inleidende ouverture - digter oor homself (vers 2)	188
4.4.4	Woorde aan die koning (verse 3 – 10).....	189
4.4.5	Woorde aan die bruid: vergeet jou ouerhuis (verse 11 – 13)	194
4.4.6	Woorde aan die koning (verse 14-17).....	196
4.4.7	Slot ouverture: Ek maak u naam bekend (vers 18).....	196
4.5	Datering en redaksionele verwerking.....	197
4.6	Resepsie van Psalm 45.....	198
4.6.1	Inleiding	198
4.6.2	Betekenis vir die hedendaagse leser	199
4.6.3	Verskillende Afrikaanse Vertalings	200
4.7	Sintese.....	203
HOOFSTUK 5	205	
PSALM 110, GESALF TOT PRIESTER EN KONING	205	
5.1	Inleiding.....	205
5.2	Teks en vertaling	209
5.2.1	Inleiding	209
5.2.2	Hebreeuse teks en struktuur-analise	210
5.2.3	Vertaling en tekskritiek.....	212
5.2.4	Samestelling en kohesie.....	215
5.3	<i>Gattung</i> en <i>Sitz im Leben</i>	217

5.4 Detail-analise	219
5.4.1 Inleiding	219
5.4.2 Sitz in der Literatur.....	221
5.4.3 Opskrif: 7177– 'n Psalm vir / aangaande Dawid.....	222
5.4.4 Die kroonprins word na die aanbiddingsplek gelei (vers 1).....	223
5.4.5 Die kroonprins ontvang 'n septer as simbool van sy mag (vers 2).....	225
5.4.6 Die prins word gesalf (vers 3)	226
5.4.7 Begroeting van die nuwe koning (vers 4).....	227
5.4.7.1 Priesterorde van Melgisedek	227
5.4.8 Jahwe versterk die koning in oorlog (vers 5).....	232
5.4.9 Jahwe veg vir die koning (vers 6)	233
5.4.10 Die triomfantelike koning (vers 7)	233
5.4.11 Algemene opmerkings	236
5.5 Datering.....	238
5.6 Vroeë resepsie van Psalms 110	242
5.6.1 Psalm 110 in die Nuwe Testament	242
5.6.2 Verskillende Afrikaanse Vertalings van Psalm 110.....	245
5.7 Sintese.....	248
HOOFSTUK 6	250
SINTESE.....	250
6.1 Algemeen	250
6.2 Probleemstelling	250
6.3 Doelstellings.....	254
6.4 Hipotese	254
6.5 Metodologie	255
6.6 Inhoudbeskrywings van hoofstukke.....	256

6.6 Gevolgtrekking	268
OPSOMMING	270
SUMMARY	271
SLEUTELBEGRIPPE	272
BIBLIOGRAFIE	273
ADDENDUM A	293
תשם BINNE DIE KONTEKS VAN DIE HEBREEUSE KANON	293

AFKORTINGS

AP Kerk	Afrikaanse Protestantse Kerk
CUM	Christelike Uitgewers Maatskappy
<i>et al</i>	et alii (en ander)
HTS	Hervormde Teologiese Studies (HTS Theological Studies)
JSOT	Journal for the Study of the Old Testament
LXX	Septuagint
NAV	Nuwe Afrikaanse Vertaling 1983
NIV	New International Version
OAV	Ou Afrikaanse Vertaling 1933/53
SBL	Society of Biblical Literature
s.p.	sine pagina (sonder bladsy)
VTS	Vetus Testamentum Supplements